Danmarks Naturfredningsforening

Masnedøgade 20
2100 København Ø
Telefon: 39 17 40 00
Mail: dn@dn.dk

Dato: 4.11. 2026

Høringssvar fra Danmarks Naturfredningsforening (DN) til det udsendte lovforslag fra Miljøministeriet "Forbud mod anvendelse af pesticider og spildevandsslam og udbringning af forurenet jord til erhvervsmæssig eller offentlige formål i sårbare grundvandsdannende områder (SGO) og ophævelse af regler om vedtagelse af indsatsplaner til beskyttelse af vandressourcer"

Loven er et stort fremskridt for det rene drikkevand

DN takker for modtagelsen af ovennævnte lovforslag modtaget 9. september 2026 fra Miljøministeriet med høringsfrist d. 4. november 2026.

Til at starte med vil vi gerne give vores generelle bemærkninger til lovforslagets formål og beskyttelsesniveau, derefter følger bemærkninger til konkrete paragraffer i lovforslaget.

DN glæder sig indledningsvis meget over, at der med lovforslaget er igangsat et initiativ, der skal sikre befolkningens ret til rent drikkevand uden menneskeskabte kemikalier. DN har, tillige med en række andre organisationer, gennem årene igen og igen peget på behovet for effektivt at sætte en stopper for en udvikling, hvor stadig flere fund af pesticider og deres nedbrydningsprodukter er påvist i grundvandet - både under og over grænseværdien for drikkevand gældende for både tidligere anvendte stoffer, som nu er forbudte og stoffer der i dag er tilladte.

I ministeriets egen analyse (Analyse af reguleringsmuligheder for beskyttelse af drikkevandet, jan. 2026) fremgår det klart, at årtiers indsats for at beskytte drikkevandet mod forurening har slået fuldstændig fejl – både hvad angår godkendelsessystemet for pesticider, og hvad angår forsøget på at forhindre forurening ved selve anvendelsen af kemikalierne, herunder gennem frivillighed og gennem de kommunale indsatsplaner, der som konsekvens efter forslaget fremover de facto forsvinder.

Det er derfor glædeligt, at man i erkendelsen heraf politisk ønsker at erstatte frivillighed og reelt uvirksomme indsatsplaner med et nationalt forbud mod erhvervsmæssig anvendelse af pesticider, spildevandsslam og forurenet jord i de udpegede sårbare grundvandsdannende områder (SGO), hvor en betragtelig del af den almene vandindvinding til drikkevand sker.

Udgangspunktet må og skal være at anvende et forsigtighedsprincip, når det gælder noget så essentielt i samfundet som befolkningens forsyning med rent drikkevand – nu og i de kommende generationer. Dette forsigtighedsprincip, tillige med ønsket om at forebygge fremfor at afværge forurening og at fastholde forureneren betaler princippet, er vel at mærke de søjler, som hele miljøreformen fra 1970'erne hviler på. Princippet om forsigtighed er også,

Danmarks Naturfredningsforening
Masnedøgade 20
2100 København Ø
Telefon: 39 17 40 00
Mail: dn@dn.dk

som det fremgår af lovforslaget, i overensstemmelse med EU-lovgivningen om miljø og sundhed.

Mht. bemærkningen om (forslagets s. 13), at den sundhedsmæssige grænseværdi kan være 100-1.000 gange højere for de enkelte stoffer end den politisk fastlagte grænseværdi må DN påpege, at der er mangel på viden om stoffernes humantoksiske effekter, ikke mindst når flere stoffer optræder samtidig, som det ofte er tilfældet i grundvand og drikkevand. Dette kaldes for cocktaileffekten, og det betyder at vi er nødt til at ty til et forsigtighedsprincip, hvilket også understreges af Kræftens Bekæmpelse. Bemærkningen om den sundhedsmæssige grænseværdi giver derfor ikke et retmæssigt billede af sundhedsaspektet.

Forbud mod udbringning af forurenet jord og dispensationer for jord og spildevandsslam

Til lovforslagets § 1, nr. 5 (miljøbeskyttelseslovens § 24 b, stk. 1, nr. 2 og 3, samt stk. 4-6).

DN anbefaler, at forbuddet mod udbringning af forurenet jord udvides til at gælde udbringning af *al jord*.
Det er uklart, hvad der menes med "forurenet" jord, men det må formodes at omhandle jord, som er testet og konstateret forurenet. Her er det vigtigt at nævne, at meget jord er helt uden analysepligt. Det gælder f.eks. jord der er opgravet i landzone, som dog sagtens kan være forurenet med pesticider, perflourerede stoffer, zink og kobber og andre miljøfarlige stoffer f.eks. fra landbrugsdrift. Al erfaring, bl.a. fra den ofte anvendte metode for at terrænregulere (deponere) store mængder jord på landbrugsjord, såkaldt jordforbedring, viser, at myndighedskontrollen er så godt som ikke eksisterende, og at det i praksis er meget svært at kontrollere vognlæs med jord for forurening.
Samtidigt er kravene til analysering af jord i jordflytningsbekendtgørelsen meget begrænsede, og meget jord er uden analysepligt. Analysekrav omfatter primært immobile stoffer, som normalt ikke udgør en grundvandsrisiko, hvorimod mobile stoffer, som nemt udvaskes, ikke analyseres, medmindre der er tale om jord fra en forurenet grund, hvor man i forvejen har kendskab til forurening med netop disse stoffer.

Lovforslaget er en god anledning til at få løftet diskussionen om behovet for bindende grænseværdier for PFAS i jord, for det virker paradoksalt, at man med forbuddet vil beskytte grundvandet mod pesticider, men ikke sætter en effektiv stopper for truslen fra PFAS-stoffer, som kommer via den jord der udlægges i SGO. Med den udbredte forekomst af PFAS og stoffernes mobilitet i miljøet er det afgørende, at vi samtidig sikrer, at jord der indeholder PFAS ikke fortsat kan udbringes i de områder, hvor vi ønsker at beskytte grundvandet.

Kriterierne for jordkategorierne (ren, lettere forurenet og forurenet jord) er fastsat ud fra sundhedshensyn ved menneskelig kontakt med jorden, mens risiko for udvaskning og dermed forurening af grundvand ikke er medtaget ved fastsættelse af kriterierne. Lovforslaget lægger ikke op til ændringer i de underliggende regler i jordflytningsbekendtgørelsen og

Masnedøgade 20
2100 København Ø
Telefon: 39 17 40 00
Mail: dn@dn.dk

Miljøstyrelsens liste over kvalitetskriterier i relation til forurenet jord. Med andre ord vil der altså stadig ikke være et fast krav om at teste jord, der udbringes i SGO, for f.eks. PFAS. Derfor mener DN, at forbuddet mod udbringning af jord i SGO-områder skal gælde al jord uanset oprindelse, og ikke kun det som kan kategoriseres som forurenet.

Erfaringerne viser, at det er meget nemt at snyde med forureningsindholdet og jordmængder, at det i praksis er umuligt at kontrollere, og at myndigheden (kommunen) ikke har de nødvendige ressourcer til at kontrollere og sikre en forsvarlig anvendelse af overskudsjord. Når der gives tilladelse til at modtage jord, øges risikoen for at uvedkommende læsser jord af ukendt beskaffenhed, hvilket underminerer den sikkerhed for grundvandsbeskyttelse, som myndigheden måtte have forsøgt opstillet i sin godkendelse/dispensation til jordudlæg.

Alt dette støtter det generelle forbud mod udbringning af jord uanset forureningsgrad og spildevandsslam indenfor SGO. DN forudsætter i øvrigt, at lovforslagets mulighed for, at ministeren kan meddele dispensation fra forbuddet om jord i SGO bliver af meget begrænset karakter – tilsvarende ditto for spildevandsslam.

Kortlægning og udpegning af SGO samt lovens gennemførelse

Til lovforslagets § 2, nr. 2 og 5 (vandforsyningslovens § 11 a, stk. 1, nr. 3 og 6), og § 4, stk. 1. Se også de almindelige bemærkninger, afsnit 1 og 3.2.2.

Hvad angår kortlægningen af SGO skal DN bemærke, at det situationens alvor taget i betragtning, er vigtigt, at denne færdiggøres allersenest inden udgangen af 2027. Derfor er DN skeptisk overfor ordlyden: ”Miljøministeriet forventer, at kortlægningen kan færdiggøres i 2027”. I betragtning af de mange års offentlige kortlægning af grundvandsforekomster til et meget stort beløb er der tilstrækkelig viden til, at kortlægningen ikke igen bliver en syltekrukke for konkret handling.

DN vil derfor også kraftigt opfordre til, at forbuddet træder i kraft hurtigst muligt på de kortlagte arealer – allersenest i august 2027.

Et andet bekymringspunkt er de retssager, som man må påregne følger med et forbud. Her har landbrugets organisationer allerede varslet sådanne tiltag. DN savner, at man i bemærkningerne til lovforslaget forholder sig til perspektivet omkring lovgivningens gennemførelse.

Myndighedskontrol og håndhævelse af forbuddet

Til lovforslagets § 1, nr. 5 (miljøbeskyttelseslovens § 24 b, stk. 1), og de almindelige bemærkninger, afsnit 3.1.2 og 4.

Et helt afgørende forhold er omfanget og kvaliteten af myndighedskontrollen. Gang på gang har bl.a. Rigsrevisionen udtrykt skarp kritik af myndighedskontrollen både hvad angår

Masnedøgade 20
2100 København Ø
Telefon: 39 17 40 00
Mail: dn@dn.dk

anvendelsen af pesticider og nitrat i landbruget. Senest har Rigsrevisionen peget på store mangler i Miljøstyrelsens kontrol med brugen af pesticider, eller som det hedder: "Rigsrevisionen vurderer, at Miljøministeriets kontrol med brugen af pesticider er stærkt utilfredsstillende". Det fremgår ikke af lovforslaget, hvordan man fra ministeriets side konkret har tænkt sig at kontrollere og håndhæve forbuddet. Det fremgår af lovforslaget, at de forventede udgifter for staten til såvel kortlægning, udpegning, kontrol samt behandling af dispensationer vil være mellem 27-39 mio. kr. i det første år og så falde helt ned til 6-15 mio. kr. årligt. Det fremgår også, at disse tal er under konsolidering.

DN er stærkt bekymrede for, hvordan kontrollen med brugen af pesticider i og omkring SGO'erne skal foregå. Nogle konventionelt dyrkede arealer vil overlappe SGO, og dermed kan anvendelsen af pesticider fortsætte på nogle delarealer. Hvordan skal tilsynsmyndigheden kunne konstatere en overtrædelse af sprøjteforbuddet på den del der ligger indenfor SGO, når der ifølge Rigsrevisionens beretning, allerede er store udfordringer med pesticidkontrollen? Hvis ikke den del, der er indenfor SGO, omlægges til en helt anden anvendelse, kan det være tæt på umuligt at kontrollere om der sprøjtes i praksis, også fordi der ikke vil være en synlig afgrænsning i landskabet. Der er dermed den samme udfordring, som der er for kontrollen af påbud mod anvendelse af pesticider indenfor BNBO, hvor DN er bekymret for om der føres den tilstrækkelige kontrol med overholdelsen af påbud. Vi opfordrer til at der indhentes erfaringer fra kommunernes tilsyn i forhold til den praktiske udførelse af tilsyn.

Hertil kommer, at Miljøstyrelsens Kemikalieinspektion i 2025 i en række tilfælde konstaterede ulovlige pesticider ved gennemførte kontrolbesøg hos forhandlere af pesticider til professionel anvendelse. På denne baggrund lyder det mildt sagt meget billigt og hermed mangelfuldt, at staten kan nøjes med et så lavt beløb til at kontrollere det foreslåede forbud på landsplan. DN ønsker, at lovforslaget udbygges med en nærmere redegørelse for, hvordan en effektiv myndighedskontrol tænkes opnået. Uden kontrol og håndhævelse af en reelt afskrækkende karakter, er forbuddet ikke meget værd. DN mener, at et sprøjteforbud skal ledsages af en kontrolmekanisme, så det er muligt at følge op på, om forbuddet efterleves og har den ønskede effekt. Det kunne eksempelvis være gennem årlig(e) kontroller eller stikprøvekontrol af grundvand fra drænrør i SGO'erne efter samme princip som disse udtages i Varslingssystemet. DN anbefaler også, at den fortsatte drift af Varslingssystemet sikres, og at analyseprogrammet for pesticider i GRUMO genoptages, mindst på niveau med 2024 programmet.

Kompensation og fremtidig anvendelse af SGO til natur, skov og økologi

Til lovforslagets § 1, nr. 7 (miljøbeskyttelseslovens § 64 g), samt § 1, nr. 5 (§ 24 b, stk. 2, nr. 1). Se også de almindelige bemærkninger, afsnit 3.3.2, 7 og 8.

DN savner en perspektivering af, hvad de udpegede SGO-arealer skal anvendes til fremadrettet. Hvis der alene er tale om erstatningsfri regulering, må man formode, at arealerne kan bruges til økologiske driftsformer, udlægning til natur, skovrejsning mv. Da

Masnedøgade 20
2100 København Ø
Telefon: 39 17 40 00
Mail: dn@dn.dk

ejerforholdet i disse tilfælde er intakt, er det selvsagt op til den enkelte lodsejer at bestemme dette. Ved offentlig økonomisk kompensation/ekspropriation kan offentlige ønsker bedre finde ståsted.

Et forbud uden at se på de overordnede samfundsperspektiver er efter DN's opfattelse udtryk for traditionel silotænkning. Man kunne i lovforslaget pege på, at de pågældende arealer oplagt gennem eksisterende eller kommende støtteordninger mv. kan fremme regeringens ønske om mere skovrejsning, natur og økologi – en multifunktionel betragtning, hvor et forbud understøtter den ønskede retning.

De pågældende arealer vil således oplagt kunne indgå i etableringen af naturparker som planlagt i f.eks. Aarhus Kommune. Ved at omlægge landbrugsjord med sprøjteforbud til fx natur får vi en permanent beskyttelse, der sikrer grundvandet mod manglende kontrol af sprøjteforbuddet eller lignende.

Undtagelsen for pesticider uden krav om autorisation

Til lovforslagets § 1, nr. 5 (miljøbeskyttelseslovens § 24 b, stk. 2, nr. 2), og de almindelige bemærkninger, afsnit 3.1.2.

Af afsnit 3.1.2 fremgår det, at pesticider, der ikke kræver en autorisation til køb og anvendelse, kan sælges til private. Det betyder, at pesticider, der kan sælges til og bruges af private (uden autorisation) undtages fra det foreslåede forbud mod anvendelse i SGO-områderne. Det private forbrug af pesticider er meget varierende, mange anvender slet ikke sprøjtemidler, mens nogle bruger det meget. Der er stor risiko for oversprøjtning pga. manglende viden om pesticiderne effekt og anbefalede brug. Eftersom Roundup og andre glyfosatbaserede midler er blandt de pesticider, der må anvendes af private, indebærer formuleringen, at dette stof er undtaget fra forbuddet. Dette er selvsagt problematisk, da glyfosat og nedbrydningsprodukter som AMPA kan påvises i grundvand. Begge stoffer findes i meget høje koncentrationer i det højtliggende grundvand, der ender i dræn under lerede marker i Varslingssystemet. Nedbrydningsproduktet AMPA forekommer ca. 80% til 86% af alle vandprøver fra VAP - markerne, mens glyphosat forekommer mindre hyppigt. En undersøgelse at pesticider i små vandforsyninger viser samme mønster, da der i vandforsyningerne blev fundet glyphosat og AMPA i op til 20 % af de analyserede anlæg i Storstrøms Amt (Miljøprojekt nr. 1163, 2008).

Undtagelser for indendørs anvendelse af pesticider

Til lovforslagets § 1, nr. 5 (miljøbeskyttelseslovens § 24 b, stk. 2, nr. 3 og 4), og de almindelige bemærkninger, afsnit 3.1.2.

DN er betænkelige ved forbuddets undtagelser i relation til opbevaring og anvendelse (bejdsning mv.) af pesticider i lagerhaller. Hvem fører reelt tilsyn med, at en sådan opbevaring og anvendelse sker på støbt underlag og med behørig opsamlingsmulighed ved eventuel

Masnedøgade 20
2100 København Ø
Telefon: 39 17 40 00
Mail: dn@dn.dk

udledning og udslip ved uheld og ulykker som brand? Der må i lovgivningen stilles skærpede krav til opbevaring og anvendelse for lokationer, der ligger i SGO-områder.

Behov for beskyttelse mod nitrat og øvrige forureningskilder

Til afgrænsningen af forbuddet i lovforslagets § 1, nr. 5 (miljøbeskyttelseslovens § 24 b, stk. 1), samt § 1, nr. 6 (§ 26 a, stk. 1), og § 2, nr. 6-9, om indsatsplanlægning.

DN savner en omtale af nitrat fra landbruget. Det er bekymrende at indsatsplanlægningen bliver frivilligt for kommunerne uden der træder tiltag for at imødegå problemstillingen med nitrat i stedet. Mange steder er dette et forureningsproblem som i Aalborg, hvor man nu planlægger at rense drikkevandet for ca. 645 mio. kr. Der mangler en begrundelse for hvorfor udbringningen af gylle ikke er medtaget i forbuddet. Gylle indeholder udover næringsstoffer og østrogen også en række kemikalier grundet landbrugets massive anvendelse af medicin, bl.a. antibiotika og nitrifikationshæmmere (1,2,4-triazol) og den forventede store anvendelse af biokul fra pyrolyse som klimavirkemidler. Nitrifikationshæmmere bør godkendes på niveau med pesticider. Der er fortsat begrænset viden om langtidseffekter på forskellige jordtyper og evnen til udvaskning, derfor må forsigtighedsprincippet tale mod anvendelse indenfor SGO.

Dispensationer fra forbuddet og fastholdelse af grundvandsbeskyttelsen

Til lovforslagets § 1, nr. 5 (miljøbeskyttelseslovens § 24 b, stk. 4-6).

Lovforslaget har til formål at sikre forsyningssikkerhed for den nuværende befolkning og de kommende generationer. Derfor ser DN med skepsis på de dispensationsordninger og fravigelser fra forbuddet, som lovforslaget lægger op til, herunder at ministeren gives mulighed for igen at fjerne en gennemført beskyttelse af et indvindingsområde, idet grundvand vel at mærke, uanset ændringer i indvindingsforholdene, skal beskyttes mod forurening, jr. Miljøbeskyttelsesloven. Det gælder også de undtagelser, som lovforslaget indebærer omkring tilladelse til at anvende pesticider indenfor SGO, der ikke kræver autorisation til køb og anvendelse. DN har svært ved at forestille sig hvilke helt særlige tilfælde der kan gøre meddelelse af dispensationer relevante, men ordlyden af §1 stk. 5 giver indtryk af at det er hensigten at dispensationer kan gives efter en fast procedure, og DN er bekymret for omfanget af dispensationer vil sænke beskyttelsesniveauet.

Straf for overtrædelse af forbuddet

Til lovforslagets § 1, nr. 9 (miljøbeskyttelseslovens § 110, stk. 1, nr. 1).

Dette fører til spørgsmålet om straf ved overtrædelse af forbuddet. Af lovforslaget fremgår det, at en overtrædelse af forbuddet kan straffes med bøde, idet der ikke nærmere er redegjort for størrelsen heraf. DN savner en proportionalitetsbetragtning her i relation til hensynet til

Danmarks Naturfredningsforening
Masnedøgade 20
2100 København Ø
Telefon: 39 17 40 00
Mail: dn@dn.dk

almenvellet. Meget store samfundsværdier og forsyningssikkerheden for drikkevand står her på spil, hvis en overtrædelse af forbuddet medfører en forurening af grundvand og drikkevand, der erfaringsmæssigt kan strække over mange år. Er en bøde så nok for at opnå en afskrækkende effekt?

Permanent beskyttelse og vandværkernes adgang til at erhverve arealer

Til lovforslagets § 2, nr. 5 (vandforsyningslovens § 11 a, stk. 1, nr. 6), og § 3, nr. 1 (landbrugslovens § 6, stk. 1, nr. 9, litra a, og § 23, stk. 1).

Det er imidlertid afgørende, at beskyttelsen af grundvand i de udpegede områder bliver af meget langvarig karakter, altså permanent. Indvindingsboringer til drikkevand kan ikke bare flyttes, men er bundet til de lokaliteter, hvor der nu og fremover er godt og nok grundvand, der kan udnyttes til fremstilling af drikkevand.

Hermed er beskyttelsen af indvindingsarealerne mod forurening en forudsætning for, at et vandværk kan producere rent drikkevand uden behov for avancerede rensemetoder. I denne sammenhæng savner DN et initiativ, hvor vandværker lettere end i dag kan erhverve de nødvendige arealer for at sikre en permanent beskyttelse i deres indvindingsområder, da det aktuelle forbud indenfor SGO ikke nødvendigvis vil være tilstrækkeligt for at en permanent beskyttelse mod alle forureningskilder i hele indvindingsområdet og indvindingsområder uden for SGO kan være lige så vigtige for den lokale vandforsyning.

Afslutningsvis vil DN understrege, at lovforslaget samlet set er et markant og historisk fremskridt for grundvandsbeskyttelsen i Danmark.

Vi har i årtier kendt til problemet, og nu ser vi endelig handling, der kan mærkes.

Vi glæder os til fortsat at skåle i rent drikkevand i fremtiden.